**OIKEUSMINISTERIÖ** **MUISTIO**
Vaalijohtaja Arto Jääskeläinen 22.5.2018

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

**MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUKSEN KÄSITTELYAIKATAULUN MAHDOLLISEN VIIVÄSTYMISNEN VAIKUTUKSISTA ENSIMMÄISTEN MAAKUNTAVAALIEN TOIMITTAMISEEN**

*Tilanne*

Hallituksen linjauksen (5.7.2017) mukaan maakunta- ja sote-uudistusta koskevan lainsäädännön (HE 15/2017 vp) on tarkoitus tulla voimaan kesäkuussa 2018 ja ensimmäiset maakuntavaalit on tarkoitus toimittaa 28.10.2018.

Allekirjoittanut on 2.5.2018 toimittanut eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle muistion, jossa ehdotetaan tehtäväksi hallituksen esitykseen sanotusta linjauksesta johtuvat ne säännösmuutokset, jotka koskevat ensimmäisten maakuntavaalien toimittamista 28.10.2018. Niillä muutoksilla maakuntavaalit voidaan teknisesti toimittaa edellä sanotussa aikataulussa, jos vähintään lakipaketin laeista maakuntalaki (laki nro 1), voimaanpanolaki (nro 3), vaalilaki (nro 19), vaalirahoituslaki (nro 20) ja puoluelaki (nro 21) ovat eduskunnan hyväksymät ja tasavallan presidentin vahvistamat kesäkuun 2018 loppuun mennessä.

Perjantaina 4.5.2018 ja sen jälkeenkin mediassa esiintyneiden tietojen mukaan hallituksen esityksen käsittelyaikataulu eduskunnassa saattaa kuitenkin pitkittyä siitä, mitä hallituksen linjauksessa on todettu. Jos näin käy, saattaa olla, että lainsäädäntö ei ole voimassa vielä heinäkuun alussa tai alkupäivinä, vaan vasta selvästi myöhemmin.

Vastaan seuraavassa kysymykseen siitä, voidaanko maakuntavaalit edelleen toimittaa 28.10.2018, jos lainsäädäntö tulee voimaan selvästi myöhemmin kuin heinäkuun alussa.

*Maakuntavaalien tekninen toimittaminen viranomaisnäkökulmasta*

Puhtaasti tekniseltä kannalta katsottuna maakuntavaalit voidaan mahdollisesta aikataulun pitkittymisestä huolimatta toimittaa 28.10.2018, jos

1) voimaanpanolain 12 §:ään tehdään seuraava muutos: Nyt eduskunnan käsittelyssä olevan pykäläversion 3 momentin mukaan maakuntavaalien ehdokasasettelun vahvistavat maakuntavaalilautakunnat asetettaisiin heti lainsäädännön tultua voimaan. Asettamiseen oli varattu kesä-heinäkuu. Uudessa aikataulussa maakuntavaalilautakuntia ei kuitenkaan enää ehditä asettaa ehdotetulla menettelyllä. Maakuntavaalilautakuntien tehtävät täytyykin säätää sellaisille toimielimille, jotka jo ovat olemassa ilman asettamista ja jotka kykenevät ne hoitamaan vaalivarmuudesta tinkimättä. Tällaisia toimielimiä ovat kuntien (kaupunkien) keskusvaalilautakunnat[1]. Pykälän tarkempi muutosehdotus on tämän muistion lopussa. Koska kyse on säännösmuutoksesta, eduskunta ottaisi itse lopullisen kannan siihen, voidaanko

[1] Kainuun hallintokokeiluun sisältyneissä maakuntavaaleissa vuosina 2004 ja 2008 Kajaanin keskusvaalilautakunta hoiti myös ehdokasasetteluun liittyvät tehtävät.

ehdotettu muutos tehdä. Jos sitä ei voida tehdä, vaalien tekninen toimittaminen 28.10.2018 vaarantuu merkittävästi;

2) vähintään maakuntalaki, voimaanpanolaki, vaalilaki, vaalirahoituslaki ja puoluelaki ovat voimassa viimeistään maanantaina 23.7.2018.

*Maakuntavaalien toimittaminen muusta kuin teknisestä näkökulmasta*

Yleisemmältä kannalta katsottuna edellisessä kohdassa sanottu pykälämuutos ei kuitenkaan ratkaise niitä muita ongelmia, jotka aiheutuvat lainsäädännön voimaantulon ja vaalipäivän välisen ajan poikkeuksellisesta lyhyydestä:
-puolueiden sisäiselle ehdokasasettelulle jää vähän aikaa,
-valitsijayhdistyksille jää vähän aikaa kerätä ehdokkuuksiin tarvittava kannatus,
-puolueille ja ehdokkaille jää vähän aikaa kampanjoida ja kerätä kampanjarahoitusta,
-Väestörekisterikeskukselle jää vähän aikaa tiedottaa vaalilain 22 §:n mukaisesti Suomessa asuvia EU-kansalaisia ja muiden valtioiden kansalaisia heidän ääni- ja vaalioikeudestaan,
-muille viranomaisille (ainakin VM ja OM) jää vähän aikaa tiedottaa vaaleista ja maakuntahallinnon muutoksesta yleensä,
-äänioikeutetuille jää vähän aikaa hahmottaa, mistä maakuntauudistuksessa on kyse. Hahmottaminen lienee lisäksi erityisen vaikeaa siinä tapauksessa, että uudistuksen lakipaketti ei tulisi kokonaisuudessaan voimaan vaaleihin mennessä.

Näiden ongelmien huomioimatta jättäminen saattaa johtaa keskusteluun siitä, miten kansalaisten perustuslain 14 §:n mukaiset vaali- ja osallistumisoikeudet voivat tässä tilanteessa käytännössä toteutua.

Nämä painavat näkökohdat huomioiden en henkilökohtaisesti pidä suositeltavana sitä, että lainsäädännön voimaantulon ja vaalipäivän välistä aikaa enää yhtään lyhennetään alkuperäisestä noin neljästä kuukaudesta, vaikka vaalien tekninen toimittaminen siis onnistuisikin edellä sanotuin tavoin lyhyemmässäkin aikataulussa. Viittaan myös edellisessä muistiossani (2.5.2018) mainitsemaani Euroopan neuvoston suositukseen, jonka mukaan vaaleja koskevan keskeisen lainsäädännön tulisi olla voimassa aina vähintään vuotta ennen vaalien toimittamista.

*Muutosehdotus voimaanpanolain 12 §:ään*

Seuraavassa edellä sanottu ehdotus **voimaanpanolain (lakipaketin laki nro 3)** 12 §:n 3 momentin muuttamiseksi siitä, mitä yhtäältä hallituksen esityksessä (HE 15/2017 vp) ja toisaalta allekirjoittaneen muistiossa 2.5.2017 on todettu (muutos *kursivoitu*):

12 §

*Ensimmäiset maakuntavaalit*

Ensimmäiset maakuntavaalit toimitetaan sunnuntaina 28 päivänä lokakuuta 2018. Maakuntavaltuuston toimikausi alkaa vuoden 2019 alusta ja kestää vuoden 2021 toukokuun loppuun.

Ensimmäisissä maakuntavaaleissa valtuutettuja valitaan kussakin maakunnassa maakuntalain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu vähimmäismäärä. Saman pykälän 3 momentissa tarkoitettu asukasluvun määräytymispäivä on 31 päivä toukokuuta 2018.

*Ensimmäisissä maakuntavaaleissa vaalilain (714/1998) 12 a §:ssä tarkoitettuina maakuntavaalilautakuntina toimivat:*
*1) Uudenmaan maakunnassa: Helsingin kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*2) Varsinais-Suomen maakunnassa: Turun kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*3) Satakunnan maakunnassa: Porin kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*4) Kanta-Hämeen maakunnassa: Hämeenlinnan kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*5) Pirkanmaan maakunnassa: Tampereen kaupungin keskusvaalilautakunta;*

*6) Päijät-Hämeen maakunnassa: Lahden kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*7) Kymenlaakson maakunnassa: Kouvolan kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*8) Etelä-Karjalan maakunnassa: Lappeenrannan kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*9) Etelä-Savon maakunnassa: Mikkelin kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*10) Pohjois-Savon maakunnassa: Kuopion kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*11) Pohjois-Karjalan maakunnassa: Joensuun kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*12) Keski-Suomen maakunnassa: Jyväskylän kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*13) Etelä-Pohjanmaan maakunnassa: Seinäjoen kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*14) Pohjanmaan maakunnassa: Vaasan kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*15) Keski-Pohjanmaan maakunnassa: Kokkolan kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*16) Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa: Oulun kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*17) Kainuun maakunnassa: Kajaanin kaupungin keskusvaalilautakunta;*
*18) Lapin maakunnassa: Rovaniemen kaupungin keskusvaalilautakunta.*

Ensimmäisissä maakuntavaaleissa oikeusministeriö suorittaa kunnalle vaalilain 188 §:n 3 momentissa tarkoitetun kertakorvauksen.

Ensimmäisissä maakuntavaaleissa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 2 §:n 1 momentissa ja puoluelain (10/1969) 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu kampanja-aika alkaa tämän lain tultua voimaan.